

Організація місцевого самоврядування в зарубіжних країнах

Тема 2

Форма держави – це система форм інституційної, територіальної і політичної організації та здійснення державної влади в країні

Структура форми держави включає:

- **Форму державного правління** – спосіб інституціональної організації вищої влади в державі, її поділ між вищими органами та їх правове становище (монархія та республіка);
- **Форму державно-територіального устрою** – спосіб територіальної організації влади в державі і співвідношення влади між територіальними частинами, на які вона поділена, і державою в цілому (унітарна та федеративна);
- **Форму державно-політичного режиму** – спосіб політичної організації влади та здійснення державної влади, виражений через сукупність прийомів, методів і засобів, які використовуються у взаєминах держави із суспільством і особою (демократичний та антидемократичний).

Форма державного правління

Монархія – державна влада фактично чи номінально зосереджена в руках однієї людини – монарха, звільненого від відповідальності перед своїм народом

- Абсолютна;
- Дуалістична;
- Парламентська.

Республіка – вища державна влада здійснюється президентом або представницьким органом влади, обраним народом на певний строк і відповідальний перед ним

- Парламентська;
- Президентська;
- Змішана.

Форма державно-територіального устрою

Унітарна

Одна держава, що поділена на адміністративно-територіальні одиниці які не мають суверенних прав

Федеративна

Складна союзна держава, частинами якої є державні утворення, що володіють суверенними правами.

Форма державно-політичного режиму

Демократичний державно-політичний режим

Стан державно-політичного життя суспільства, за якого державна влада здійснюється на основі чинного права з використанням демократичних форм народного представництва і безпосередньої демократії, гарантуванням прав і свобод людини, додержанням принципу поділу влади, який забезпечений системою стримувань і противаг.

Авторитарний державно-політичний режим

Стан державно-політичного життя суспільства, за якого влада зосереджується в руках однієї особи або вузької групи осіб, спирається на військово-каральний апарат, соціальну і популістську ідеологію.

Місцеве самоврядування та управління в США

- Місцеве самоврядування та управління в Штатах базується на адміністративно-територіальному поділі, що входить до компетенції штату. Тому системи місцевого самоврядування у різних штатах різноманітні.
- Більшість штатів, крім двох, поділяються на графства. Усього в США понад три тисячі графств, їх населення обирає цілу низку посадових осіб: шерифа, прокурора (атторнея), казначея.
- Під їх керівництвом працюють муніципальні посадовці. Міста виділені із графств і мають свою окрему систему самоврядування.

Місцеве самоврядування та управління в США

У США існують три системи місцевого самоврядування.

- У більшості міст існує система «рада–управляючий». Населення обирає раду, яка, в свою чергу, обирає мера. Мер головує у раді і не займається управлінською діяльністю. Управління здійснює найманий за контрактом посадовець-менеджер.
- Друга система «рада–мер». Населення обирає окремо місцеву раду і мера, який здійснює управління містом.
- Третя система – «комісійна система». Населення обирає комісію у складі 3–7 осіб, які виконують функції міської ради і відають окремими галузями управління

Місцеве самоврядування та управління в США

- Графства поділяються на тауни і тауншипи. Ці найменування склалися історично і на сьогоднішній день між ними фактично немає ніякої різниці.
- Компетенція органів місцевого самоврядування визначається конституціями і законами окремих штатів. Вона відповідає принципам місцевого самоврядування. Тобто, прийняття і виконання місцевого бюджету, питання громадського порядку, надання соціальних послуг (муніципальне житло, лікарні, місцеві дороги, здійснення контролю за місцевими органами управління тощо).
- В адміністративно-територіальних одиницях, містах населенням або місцевою радою обираються також різні ради і комітети з різноманітних питань. Наприклад, опікунські ради, шкільні ради, місцеві ради тощо.

Місцеве самоврядування та управління Федеративної Республіки Німеччина

- Комунальне самоврядування як символ громадської свободи має в Німеччині традицію. Воно сягає до привілеїв вільних міст у середньовіччі, коли міське громадянське право звільняло людей від гноблення феодалного кріпосництва.
- В новий час комунальне самоврядування пов'язують, у першу чергу, з реформами барона фон Штайка, надто з пруським муніципальним урядуванням від 1808 року. Основний закон продовжує цю традицію. Він виразно гарантує комунальне самоврядування в містах, общинах і районах.
- Відповідно до цього вони мають право всі справи місцевої громади регулювати у межах законів на власну відповідальність. Усі міста, общини і райони повинні бути демократично організованими.
- Комунальне право є справою земель; з історичних причин комунальні конституції в різних землях значно відрізняються одна від одної. Проте практика самоврядування у всіх федеральних землях схожа.

Місцеве самоврядування та управління Федеративної Республіки Німеччина

- Право самоврядування охоплює, передусім, місцевий громадський транспорт у межах комун, місцеве будівництво шляхів, забезпечення електроенергією, водою, газом, каналізацію, містобудівне планування. Сюди належать також будівництво і утримання шкіл, театрів і музеїв, лікарень, спортивних закладів і басейнів.
- До компетенції общин належать також освіта дорослих і догляд за молоддю. Доцільність і прибутковість своїх дій кожна община визначає самостійно.
- Багато місцевих завдань не до снаги общинам і малим містам; вони можуть виконувалися районом — на ступню вищою територіальною одиницею. Також район є частиною комунального самоврядування. Більші міста не належать до жодного району, вони «вільні від районів».

Місцеве самоврядування та управління Федеративної Республіки Німеччина

- Комунальне самоврядування і самостійність можуть занепасти, якщо община не має грошей для виконання завдань. Дискусії про належне фінансове забезпечення общин не припиняються.
- Общини мають право збирати власні податки і збори. Сюди належать поземельний і промисловий податки. Крім того, общини мають право використовувати надходження від акцизу і податку на споживчі товари. Але цього не вистачає на покриття фінансових потреб.
- Тому общини отримують від федерацій і земель частку від прибуткового податку. Крім того, сюди належать відрахування у межах фінансової угоди про розподіл коштів, яка окремо регулюється у кожній землі.

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- Система місцевих органів у Франції ґрунтується відповідно до адміністративно-територіального поділу, який у 80ті роки минулого століття був радикально реформований за допомогою прийняття законів про децентралізацію.
- Складовими частинами адміністративно-територіальної структури Франції є (знизу доверху): комуна, кантон, округ, департамент і регіон.
- При цьому кантон і округ не мають виборних органів управління та самоврядування, а є територіями, в межах яких діють деякі спеціальні адміністративні органи. Округами управляє супрефект, який призначається зверху. Кантони являють собою історико-географічні одиниці та використовуються як виборчі округи для виборів до ради департаментів, а іноді у них створюються судові органи – трибунали малої інстанції. Крім них існують такі спеціальні округи, як: військові, судові, шкільні та ін., межі яких не завжди збігаються з межами адміністративно-територіальних одиниць.
- **Територіальними самоврядними колективами Франції, що мають виборні органи самоврядування, є регіони, департаменти та комуни.**

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- Традиційно основною одиницею адміністративно-територіального поділу Франції є департамент. З 1965 р. на території метрополії їх нараховується 96, включаючи Париж.
- Для вирішення сучасних економічних і соціальних проблем департамент виявився неефективною малопотужною одиницею, що зумовило прийняття 2 березня 1982 р. Закону про децентралізацію, згідно з яким метрополія була поділена на 22 регіони (області), що охоплюють кілька департаментів (від 3 до 5). Регіон став основною територіальною одиницею, у рамках якої здійснюються найважливіші економічні і соціальні програми розвитку.
- Регіони мають власний бюджет, розробляють власні плани економічного та соціального розвитку, а також облаштуваності території і розвитку інфраструктури.

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- Головним представницьким органом регіону є регіональна рада, члени якої обираються шляхом загальних і прямих виборів у про порційній виборчій системі. Вибори проводяться по департаментах. Кількість представників, що обираються від департаментів, пропорційна кількості населення, але в будь-якому випадку не може бути менша за три. Функції органу виконавчої влади здійснює голова регіональної ради, який очолює регіональну адміністрацію.
- Представником центральної влади в регіоні є регіональний комісар республіки (префект). Префектом (регіональним комісаром республіки) регіону є префект найбільш значного департаменту регіону. Він представляє державу, уряд і окремих його членів, інформує їх про події на підвідомчій території, керує діяльністю місцевих державних служб.
- У порядку адміністративного нагляду за самоврядуванням префект одержує всі акти органів самоврядування протягом 15 днів після їх прийняття і може оскаржити їх з мотивів незаконності до адміністративного суду. Усе це свідчить про великий вплив регіонального префекта на вирішення всіх місцевих справ.

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- У департаментах обирається генеральна (департаментська) рада терміном на шість років, що поновлюється наполовину кожні три роки.
- Члени генеральної ради, іменовані радниками, обираються шляхом загального, прямого і таємного голосування. Застосовується мажоритарна система виборів у два тури. Виборчим округом на виборах є кантон (звідси й сама назва цих виборів – «кантональні»).
- На чолі генеральної ради і департаментської адміністрації стоїть голова, який обирається його радою. До ведення генеральної ради віднесене прийняття бюджету і контролю за його виконанням, організація департаментських служб, керування майном департаменту.
- Департамент покликаний координувати діяльність органів самоврядування комун і розподіляти фінансові субсидії між комунами.
- Так само, як у регіоні, в департаменті, як і раніше, зберігається посада представника уряду в особі префекта. Він керує роботою всіх місцевих посадових осіб, відділень, управлінь і агентств, що представляють центральний уряд. На префекта департаменту покладено здійснення контролю за законністю дій і рішень виборчих органів і посадових осіб департаменту.

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- Низовою адміністративно-територіальною одиницею є комуна (община) – найстарший самоврядний колектив, що володіє порівняно широкими повноваженнями. Великі міста мають статус обшин, але з іще ширшими повноваженнями. Усього комун нараховується близько 37 тисяч, їх населення коливається від 100 чоловік у селі до 1 млн і більше в містах. Представницьким органом комун є муніципальні ради, чисельність радників у яких коливається від 9 до 69 залежно від кількості населення комун.
- Особливий статус мають найбільші міста Франції. (Наприклад, у Парижі 163 члени ради, у Марселі – 101 радник, у Ліоні – 73.)
- Муніципальні радники обираються шляхом загального прямого і таємного голосування. Правом участі в місцевих виборах володіють також постійно проживаючі іноземці та громадяни Європейського Союзу. Термін повноважень муніципальних рад – шість років. У комунах із населенням до 3,5 тис. чоловік використовується мажоритарна система виборів у два тури в поєднанні з принципом пропорційного представництва.

Регіональне і місцеве управління та самоврядування Франції

- Муніципальна рада приймає бюджет, встановлює місцеві податки, розпоряджається майном комуни, призначає службовців, приймає програми розвитку, займається ринком, місцевими доповідями і вирішує багато інших питань місцевого значення.
- Якщо буде встановлено, що муніципальна рада не спроможна управляти комуною, то декретом Президента, прийнятим на засіданні Ради міністрів, вона може бути достроково розпущена. Про те цей декрет може бути оскаржений до адміністративного суду.
- Муніципальна рада таємним голосуванням обирає на шість років мера і його заступників. Мер є представником муніципальної ради і водночас очолює комунальну адміністрацію. Оскільки в комунах немає представників центральної влади, мер за своєю посадою вважається представником державної влади в комуні.
- Значна самостійність комун і відсутність посадових осіб, які призначаються урядом, певною мірою врівноважується жорстким адміністративним контролем з боку уряду через префектів регіонів і департаментів, які мають право припиняти виконання незаконних рішень муніципальних рад.
- Отже, вся система місцевого й регіонального управління ґрунтується на сполученні управління і самоврядування.

Організація влади на місцях у Об'єднаному Королівстві Великобританії та Північної Ірландії

- Об'єднане Королівство Великобританії та Північної Ірландії представляє собою унітарну державу, яка складається з Англії, Уельсу, Шотландії та Північної Ірландії. Водночас, із моменту утворення та протягом існування цього союзу постійно існувала проблема надання автономії Шотландії та Уельсу і незалежності Північної Ірландії.
- Такі проблеми пов'язані з досить суттєвою відмінністю даних регіонів у культурному, мовному, релігійно му, економічному та інших аспектах. Наприкінці 90-х років лейбористський уряд здійснив низку реформ регіонального управління, які стосувалися Шотландії, Уельсу та Північної Ірландії.

Організація влади на місцях у Об'єднаному Королівстві Великобританії та Північній Ірландії

- На всіх рівнях адміністративно-територіального розподілу Великобританії місцева влада представлена органами місцевого самоврядування. У Великобританії діє автономна система місцевого самоврядування, за якою пряме підпорядкування за вертикаллю здійснюються в обмеженій формі.
- Система місцевого самоврядування Великобританії за вертикаллю включає дві ланки. Органи місцевого самоврядування здійснюють свої повноваження у рамках, які визначені центральною владою.
- Члени місцевих рад обираються громадянами та здійснюють свою діяльність на безкоштовній основі. Рада обирає з числа радників голову (у містах – мера). До компетенції місцевих рад належать питання місцевого значення: дорожній рух, соціальне обслуговування, пожежна безпека тощо.
- Акти органів місцевого самоврядування – це, як правило, акти делегованого законодавства. Нормативні по станови встановлюють загальнообов'язкові правила для визначної території та затверджуються відповідним центральним урядовим відомством. За законністю таких постанов спостерігають судові інстанції.

Обласна автономія і місцеве самоврядування Італії

- В адміністративно-територіальному відношенні Італія поділяється на області (їх 20), провінції й комуни. Автономна область – це вищий ешелон територіального розподілу, до компетенції якого входять сфери, що до видання Конституції 1947 р. належали до ведення центральних органів влади.
- Усі області розділені на дві категорії – звичайні (15) та спеціальні (5). Якщо статус перших визначений загальними для всіх конституційними нормами, то статус других неоднаковий. Він регулюється спеціальними конституційними законами.
- Повноваження областей включають організацію своїх органів, свої відомства, установлення меж комун, регулювання питань суспільної добродійності, санітарної й лікарняної допомоги. У їхньому веденні знаходяться містобудування, туризм і готельна справа, полювання і риболовля, сільське господарство і ліси, ремесла, міська та сільська поліція, а також інші питання, що можуть бути включені спеціальними конституційними законами.

Обласна автономія і місцеве самоврядування Італії

- Обласні області мають адміністративну діяльність у сферах, в яких вони приймають закони. Обласні області зі спеціальним статусом мають ширші повноваження і у них є права, що перевищують компетенцію звичайних областей у специфічній для кожної з них сфері.
- На національному рівні області беруть участь у виборах Президента республіки, мають ініціативу при проведенні голосувань у формі народного вето і конституційних референдумів (статті 75 і 138), право законодавчої ініціативи (ст. 121).
- Органами областей зі звичайним і спеціальним статусом є ради, джунти і голови джунт. Рада зі своїм головою є законодавчим органом, що контролює діяльність виконавчої влади. Джунта – виконавчий орган.
- Чисто адміністративними одиницями є провінції (їх близько 100) і комуни (близько 8 тис.). Вони мають виборні органи й органи виконавчої влади. Перші – ради; другі – у провінціях – джунти, що обираються зі складу ради, а в комунах – муніципальні джунти і мер, який виконує ще й функції представника держави. Обсяг компетенції цих територіальних одиниць невеликий – деякі соціальні, шкільні служби.

Місцеве самоврядування Швейцарії

- Кантони діляться на общини (комуни). Термін «община» вживається в німецькомовній частині країни, термін «комуна» – в інших її частинах. Конституція (ст. 50) гарантує автономію комун «у межах, установлених кантональним правом».
- До компетенції общин (комун) входить управління своїми фінансами, регулювання питань санітарії та гігієни, шкільна справа, охорона порядку. У великих містах вони відають також дорогами, водо і енергопостачанням. У більшості комун (общин) вищим органом місцевого самоврядування є загальні збори виборців.
- У великих одиницях поряд зі зборами або замість них існує виборний орган, зазвичай іменований радою. Виконавча влада у всіх комунах (общинах) здійснюється колегіальним органом, що обирається населенням комуни

Місцеве самоврядування Швейцарії

- Виконавчі органи проводять у життя рішення збору або ради. Автономія комун не означає їх повної самостійності у вирішенні своїх справ. За ними здійснюється спостереження з боку держави і з боку кантонів.
- Кантональне законодавство передбачає втручання в справи комун (общин), наприклад, за скаргою якоїсь особи. У цьому випадку проводиться юридичний контроль, що може здійснюватися або кантональним урядом, або адміністративним судом кантону. Іншою формою втручання є контроль, здійснюваний посадовою особою – префектом. Він або обирається населенням комуни (общини), або призначається урядом кантону.
- З деяких питань префекти здійснюють за місцевим самоврядуванням адміністративний контроль (наприклад, щодо облаштуваності території). Органи, що перевіряють, і посадові особи виходять з інтересів кантону або всієї держави.

Місцеве самоврядування і управління Канади

- Канадський федералізм передбачає створення «загального уряду і законодавчих установ для загальних цілей поряд із місцевими урядами і законодавчими установами для розв'язання локальних завдань».
- Провінційними законодавчими установами створюються муніципальні уряди великих та малих міст, сіл, округів, районів, столичних регіонів. Повноваження їм надають на свій розсуд ті самі законодавчі установи.
- Мери, глави сільських та міських рад, члени ради муніципалітету обираються за вимогами провінційних законодавчих установ. У країні нині існують майже п'ять тисяч муніципальних урядів, що займаються наданням таких послуг, як водопостачання, створення каналізаційної та сміттєзбиральної мереж, упорядження доріг, тротуарів, будинків, спортивних майданчиків, бібліотек, поліпшення вуличного освітлення, насадження парків тощо. Нагляд за роботою шкіл здійснюють, в основному, шкільні управління та комісії.

Місцеве самоврядування і управління Польщі

- Конституція Республіки Польща виокремлює спеціальну главу «Місцеве самоврядування». Місцеве самоврядування виконує суспільні завдання, не закріплені Конституцією чи законом за іншими органами державної влади.
- Стаття 16 Конституції приписує, що всі жителі одиниць основного територіального поділу (воєводства, міста та гміни) складають у силу закону самоврядувальну спільність. Місцеве самоврядування бере участь у виконанні державної влади. Належну йому в межах законів більшу частину суспільних завдань самоврядування виконує від свого імені та несе за це особисту відповідальність.
- Конституція визначає, що основною одиницею самоврядування є гміна (ст. 164). Інші одиниці регіонального та місцевого самоврядування визначаються законом. Гмінний рівень складає основу і практично на його долю місцевого самоврядування припадає найбільше завдань із питань, що не закріплені за іншими одиницями місцевого самоврядування. Кожна одиниця місцевого самоврядування володіє правоздатністю; їм належать право власності та інші майнові права; самостійність цих одиниць підлягає правовому захисту (ст. 165).

Місцеве самоврядування і управління Польщі

- Усім одиницям місцевого самоврядування Конституцією забезпечується участь у державних доходах, виходячи з обсягу покладених на них завдань. Доходи одиниць місцевого самоврядування, а також спільні та цільові дотації за рахунок коштів державного бюджету, є їх власними доходами.
- Одиниці місцевого самоврядування мають право встановлювати розмір місцевого оподаткування і місцевих зборів у межах, визначених законом. До структури самоврядування входять розпорядчі і виконавчі органи, що формуються шляхом виборів. Вибори є загальними, рівними, прямими і проводяться голосуванням.
- Члени гмінних та інших спільностей можуть вирішувати шляхом референдуму питання, які стосуються цієї спільності, в тому числі питання щодо відкликання обраного на прямих виборах органу місцевого самоврядування.

Дякую за увагу!